

Pomnik Pamięci

W ubiegłym roku Gmina Rogoźno przystąpiła do realizacji projektu **Rogozińskie martyrologium**. Polega on na zgromadzeniu danych wszystkich ofiar II wojny światowej z terenu naszej gminy. Chodzi o ustalenie poszkodowanych przez obydwu totalitaryzmy XX wieku: hitleryzm i stalinizm. Stan wiedzy o losach rogoźnian w okresie II wojny światowej nie jest pełny, stąd pilna potrzeba całościowego opracowania tego tematu. 4 września 2016 r. odsłonięto tablicę z nazwiskami pochowanych tu 26 ofiar hitlerowskiego terroru z września 1939 r. Na drugiej tablicy upamiętniono symbolicznie kolejne 13 osób – żołnierzy poległych w bitwie nad Bzurą, rogozińskich kapłanów, ofiary obozów koncentracyjnych oraz straconych w poznańskim więzieniu przy ul. Młyńskiej.

Wkrótce ogłoszony zostanie konkurs dla uczniów naszych szkół „Losy moich bliskich w latach II wojny światowej”. Na 2018 i 2019 rok planowane jest umieszczenie w tym miejscu kolejnych tablic z nazwiskami ofiar. Podsumowaniem projektu będzie publikacja zawierająca życiorysy wszystkich poległych i pomordowanych. Wykaz udostępniony zostanie również w Internecie.

Za chwilę zostaną odsłonięte dwie kolejne tablice. Wśród upamiętnionych: trzy osoby to ofiary wojny obronnej 1939 r., siedem osób zmarło w obozach koncentracyjnych, siedem zostało straconych w poznańskim więzieniu przy ul. Młyńskiej, a trzy straciły życie w obozie karno-śledczym w Żabikowie.

Osoby, których nazwiska znalazły się na tablicach, pochodziły z różnych środowisk, wykonywały różne zawody. Ludzie ci jednakowo dostali się w tryby terroru hitlerowskiego i stali się jego ofiarami.

Żadna z upamiętnionych osób nie ma grobu. Poprzez tablice przywracamy pamięć o tych ludziach i tragicznych wydarzeniach z naszej przeszłości.

Przypomnijmy, że mieszkańcy naszej Gminy na wieść o wybuchu wojny z Niemcami uciekali na wschód - w stronę Gniezna. Zostawiali domy, cały swój dobytek – różnymi pojazdami lub pieszo - z najcenniejszymi dla siebie przedmiotami, nocując w stodołach lub w domach życzliwych osób, docierali w okolice Kłęcka, niektórzy dalej w okolice Gniezna. Wiele osób straciło życie.

9 września 1939 r. podczas powrotu z ucieczki zginęli **Franciszek Maziarz i Marcin Zieliński**. Według jednej z wersji - jadących na rowerach zatrzymali żołnierze niemieccy w miejscowości Obora niedaleko Gniezna. Niemcy zmusili ich do zbierania broni rozrzuconej po polu, a następnie zastrzelili.

W Żydowie również niedaleko Gniezna młody prawnik **Mieczysław Pohl** został rozstrzelany przez Niemców we wrześniu 1939 r.

We wrześniu 1941 r. Niemcy aresztowali **Stanisława Karasińskiego, Franciszka Węgielskiego, Stanisława Kaniewskiego i Wacława Macioszczyka**. Oskarżono ich o napad

na Niemców we wrześniu 1939 r. Do wspomnianej czwórki dołączył **Józef Bialek**, którego aresztowano w Niemczech i sprowadzono do Rogoźna.

Niezwykłe dramatyczne okoliczności aresztowania Stanisława Karasińskiego – robotnika w Fabryce Mebli w Rogoźnie - znamy z relacji jego córki Salomei Cierechowicz. Dziewczynka, wtedy 9-letnia, zapamiętała, że Ojca bardzo dotkliwie pobito. Ostatni raz widziała go, tylko z daleka, w rogozińskim więzieniu przy dawnym Nowym Rynku, obecnie placu Karola Marcinkowskiego. Pani Cierechowicz niestety nie mogła przybyć na dzisiejszą uroczystość ze względu na stan zdrowia.

Stanisława Karasińskiego i Franciszka Węgielskiego sąd skazał na karę śmierci. Wyrok wykonano w Poznaniu przy ul. Młyńskiej - 23 stycznia 1942 r. - przez ścięcie głowy na gilotynie. Rodzina Karasińskich, o śmierci męża i ojca, dowiedziała się z pożegnalnego listu napisanego w przeddzień egzekucji.

W osławionym poznańskim więzieniu przy ul. Młyńskiej przez zgilotynowanie zostali pozbawieni życia mieszkańcy naszej Gminy:

Leon Maciejewski – cieśla, stracony 9 stycznia 1941 r.

Wiktor Śramski - mistrz rzeźnicki, żołnierz Kompanii Obrony Narodowej w wojnie obronnej 1939 r., przyjechał do Rogoźna z okazji narodzin syna, wtedy został aresztowany i stracony 21 kwietnia 1942r.

Piotr Banasiak - robotnik z Gościejewa, stracony 1 lipca 1941 r.

Brunon Zborowski - robotnik rolny, stracony 15 września 1943 r.

Edward Szymkowiak – stracony 4 kwietnia 1944 r.

Kolejne ofiary zmarły w niemieckich hitlerowskich obozach koncentracyjnych:

Kazimierz Koziół – prof. Liceum Pedagogicznego, zmarł 8 listopada 1940 r. w obozie koncentracyjnym **Mauthausen-Gusen**

Leon Cieślak - robotnik rolny z Rudy, więzień Buchenwaldu, zmarł 12 czerwca 1941 r. w obozie koncentracyjnym **Dachau**

Kazimierz Poznaniak - robotnik rolny z Gościejewa, więzień Żabikowa, zmarł 29 listopada 1941 r. w obozie koncentracyjnym **Gusen**

Marceli Dústerhoeft – uczeń ślusarski, zmarł 13 grudnia 1941 r. w obozie koncentracyjnym **Dachau**

Wspomniany Waclaw Macioszczyk – aresztowany we wrześniu 1941 r., zmarł 12 stycznia 1943 r. w obozie koncentracyjnym **Mauthausen**

Maksymilian Skibiński - zmarł 16 kwietnia 1945 w obozie koncentracyjnym **Bergen-Belsen**

Marian Koczorowski – student, zmarł 9 maja 1945 r. w obozie koncentracyjnym **Gusen**

Kolejne ofiary straciły życie w Żabikowie. Niemiecki obóz karno-śledczy w **Żabikowie** działał w latach 1943–1945. Przebywało w nim przeciętnie około 2000 osób przesłuchiwanym przez Gestapo, z których większość kierowano następnie do obozów koncentracyjnych. Tu też wykonywane były wyroki śmierci. Przez obóz żabikowski przeszło około 40 tysięcy więźniów, z których znaczna część zginęła, m.in. wskutek nieludzkich warunków bytowania, tortur i egzekucji.

W obozie karno-śledczym w Żabikowie stracili życie:

16 sierpnia 1944 r. - **Michał Jeneralczyk** – robotnik rolny z Rudy,

6 października 1944 r. - **Edward Nowak** - urzędnik, uczestnik wojny obronnej 1939 r.

8 października 1944 r. - **Czesław Koczorowski** – księgowy Zarządu Miejskiego w Rogoźnie.

Cześć Ich Pamięci!

Dziękuję za przybycie rodzinom ofiar. Dla zachowania pamięci o losach Waszych bliskich powstała idea tablic pamiątkowych.

Dziękuję Wojewodzie Wielkopolskiemu, który w ramach zadania na groby i cmentarze wojenne przyznał środki na realizację kolejnych tablic z nazwiskami ofiar.

Dziękuję pocztom sztandarowym, radnym Rady Miejskiej, przybyłym delegacjom.

Dziękuję członkom i sympatykom Towarzystwa Przyjaciół Rogoźna, którzy włączyli się do ustalania adresów rodzin upamiętnionych osób.

Niezmiernie cieszy obecność uczniów wraz z nauczycielami. Udział młodych ludzi w dzisiejszej uroczystości daje szansę na to, że pamięć o ofiarach nie zaginie i będzie przestrogą na przyszłość.

Stwórzmy pomnik duchowy osobom pozbawionym życia w czasach II wojny światowej przez to, że z pokolenia na pokolenie będziemy przekazywać historię tych wydarzeń – stwórzmy Pomnik Pamięci!

Na zakończenie pragnę wskazać na dbałość władz gminy o ślady naszej przeszłości, szczególnie o miejsca pamięci narodowej.

W tym roku, nieopodal miejsca gdzie się znajdujemy, odnowiono grób komendanta powstania wielkopolskiego w Rogoźnie Antoniego Biskupskiego.

Zadbano też o zbiorową mogiłę powstańców wielkopolskich oraz grób przedwojennego długoletniego przewodniczącego Rady Miejskiej, lekarza i filantropa zwanego „lekarzem ubogich” - Bronisława Wysockiego.

Odrestaurowano również miejsce, w którym 23 września 1939 r. zginęli czterej mieszkańcy Boguniewa – Jan Adamczewski, Kazimierz Graczyk, Jan Majewski i Józef Majewski.

Na przyszły rok zaplanowano odnowienie kolejnych grobów i miejsc pamięci narodowej, aby dać świadectwo naszej zbiorowej pamięci o przeszłości regionu.